

اولین همایش ملی معماری، مرمت، شهرسازی و محیط زیست پایدار ۲۸-شهریور ۱۳۹۲

تحلیل سیر تحول کالبدی بافت تاریخی محله باباطاهر خرم آباد (از دوره قاجار تا به امروز)

صبا میردریکوندی* ، علی اصلاح چی

دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر - saba.mir67@yahoo.com
دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر - ely.eslahchi@yahoo.com

چکیده:

روند رو به رشد شهر خرم آباد، امروزه چهره اولیه شهر در دوران قاجار را دگرگون ساخته است. در اثر خیابان کشی ها و ساختمان سازی ها با گذشت زمان، با تغییرات فراوان در کالبد و بافت محله باباطاهر و هم چنین فرسودگی آن مواجه هستیم. که باعث دگرگونی و از هم گسیختگی بافت محله شده است. از جمله می توان به خیابان امام خمینی که حصار قلعه را از بین برده است و یا خیابان حافظ محله ی قدیمی درب دلاکان را به دونیم تقسیم می کند و به دو محله باباطاهر و درب دلاکان نام میگیرند. یا خیابان ۲۴ متری که محله باباطاهر را به دویخش تبدیل کرده، اشاره نمود. که هر کدام از آنها در مسیر امتداد و گسترش خود باعث تخریب های فراوانی گردیدند. از آن جمله می توان به از بین رفتن مرکز محله قدیمی (درجوار حمام باشی) اشاره نمود. طی گذشت زمان در دوران قاجار تا به امروز، بافت این محله دستخوش تحولات فراوانی بوده است، تاجایی که از این بافت ارزشمند بقایای نه چندان زیادی در سطح محله باقی مانده است. در صورت عدم توجه و حمایت دولت، امیدی به حفظ آن نمی باشد. در این پژوهش، علاوه بر مطالعات کتابخانه ای و بررسی نقشه ها و عکس های هوایی و تصاویر قدیمی، به برداشت های میدانی پرداخته شده، که نتیجه آن همراه با نتایج حاصل از مقایسه و تحلیل نقشه ها در این مقاله ارائه شده است.

واژه های کلیدی: محله باباطاهر ، خرم آباد، تغییرات کالبدی، بافت های کهن .

مقدمه

محله باباطاهر روزگاری جز محلات اصلی شهر و هسته قدیمی شهر خرم آباد بوده است. این محله در دوران قاجار با نام محله درب دلاکان شکل می گیرد و در طول گذشت زمان، دستخوش تحولات کالبدی می شود که ساختار اصلی خود را از دست می دهد. هدف این نوشتار، تحلیل اثر تغییرات کالبدی بر بافت تاریخی محله باباطاهر می باشد .

با توجه به اهمیت این محله که در جوار قلعه فلک الافلاک و در بخش تاریخی شهر واقع شده است ، اقدامات چندانی ب لحاظ پژوهشی یا اجرایی در مورد آن صورت نپذیرفته است. تنها اقدامات انجام شده در این محله، طرح بهسازی و نوسازی محله باباطاهر توسط سازمان نوسازی و بهسازی شهر است که در مرحله تدوین و پیشنهاد می باشد. همچنین مرمت برخی از ابنیه تاریخی این محله توسط سازمان میراث فرهنگی استان لرستان صورت گرفته است. مهمترین اسناد مطالعاتی این مقاله نقشه شهر خرم آباد در سال ۱۸۵۰ میلادی (توسط سروان ستاد پرسکو یاکف و سرهنگ ستاد چریکف نقشه برداری شده است.) و تصاویر قدیمی و هم چنین عکس های هوایی سال ۱۳۳۵ و سال ۱۳۶۴ توسط سازمان نقشه برداری کشور می باشند. مسلماً تنها جمع آوری نقشه ها و تصاویر هوایی جهت شناسایی و تحلیل اثرات تغییرات کالبدی کفایت نمی کند و نیاز به مقایسه نقشه ها و شناسایی وضع موجود و بررسی اثرات تغییرات حاصله بر بافت بود. بنابراین نگارندگان را بر آن داشت که بررسی و برداشت های میدانی را به صورت گسترده انجام دهند .

مواردی که در این پژوهش مورد توجه قرار می گیرند عبارتند از :

شناسایی استخوان بندی اصلی محله در گذشته و حال ، اثرات تغییرات تحولات کالبدی بافت، بررسی وضعیت کنونی در مقایسه با نقشه های قدیمی.

محلات تاریخی شهر خرم آباد

قدیمی ترین سندی که به وجود محلات در خرم آباد اشاره دارد، نقشه شهر در سال ۱۸۵۰ میلادی که توسط واحد نقشه برداران سروان ستاد پرسکو یاکف و نقشه بردار درجه ۱ نوگرانوویچ زیر نظر سرهن ستاد چریکف نقشه برداری شده است. که طبق این سند ، خرم آباد تنها دارای دو محله بوده است. (محله زیدبن علی و درب دلاکان) و پس از آن در دوران پهلوی خرم آباد با خیابان